

ŠTUDIJ ARHEOLOGIJ NA UNIVERZAH V NEKDANJI JUGOSLAVIJI DO DRUGE SVETOVNE VOJNE

*Predrag NOVAKOVIĆ
(Univerza v Ljubljani)*

Danes se arheologija poučuje na univerzah v vseh državah, ki so nastale na področju nekdanje Jugoslavije, razen v Črni Gori in na Kosovu. Na tem prostoru trenutno deluje 8 univerz, kjer je možno študirati arheologijo oziroma pretežno arheološke vsebine na vsaj eni od treh stopenj po bolonjskem sistemu in pridobiti diplomu iz arheologije. Poleg tega pa so arheološke vsebine na različnih stopnjah študija prisotne na še 7 univerzah, običajno v sklopu študija zgodovine, zgodovine umetnosti ali kulturne zgodovine.

V Sloveniji je možno študirati vse tri stopnje bolonjskega študija arheologije na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani in na Univerzi na Primorskem (na 1. stopnji kot dvopredmetni študij). Na 3. stopnji študija je možno iz arheoloških vsebin doktorirati tudi na Univerzi v Novi Gorici in sicer na interdisciplinarnem programu *Primerjalni študij idej in kultur*.

Na Hrvaškem je možen celovit tristopenjski študij na Univerzah v Zagrebu in Zadru, medtem ko so na Univerzi v Puli arheološke vsebine, organizirane v "arheološke module", del programa na študiju zgodovine na 1. in 2. stopnji. Nekaj, vendar precej manj, arheoloških vsebin je ponujen tudi na študiju umetnostne zgodovine Univerzi na Reki, študiju zgodovine na Univerzi Josipa Juraja Strossmayerja v Osijeku in na Katoliški univerzi v Zagrebu, prav tako v programu zgodovine.

V Srbiji obstaja samo ena univerza s kompletnim tristopenjskim programom, Univerza v Beogradu. Na Univerzi v Novem Sadu pa je v sklopu programa zgodovine na 1. stopnji (v manjši meri pa tudi na 2. stopnji) ponujen nekaj posameznih arheoloških predmetov. V Srbiji ni možen dvopredmetni študij arheologije.

V Makedoniji je študij arheologiji na vseh treh stopnjah organiziran na Univerzi Cirila in Metoda v Skopju, možno pa je tudi doktorirati iz arheoloških vsebin v sklopu kulturnih študij tudi na Inštitutu Euro-Balkan, prav tako v Skopju.

V Bosni in Hercegovini obstajata dve univerzi, ki imata arheološke programe. Na Univerzi v Sarajevu obstajata programa iz arheologije na 1. in 2. stopnji, na Univerzi v Mostarju pa program na 1. stopnji študija.

Univerzitetni študij arheologije se je v posameznih akademskih centrih zelo različno ustanavljal in oblikoval. Prve katedre za arheologijo so nastale na Univerzah v Beogradu (1881¹), Zagrebu (1893²) i Ljubljani (1923). Na vseh ostalih

---

1 Samostojni arheološki seminar je bil na Univerzi v Beogradu formiran 1920. leta.

2 Prva predavanja iz arheologije so se na Univerzi v Zagrebu pričela že l. 1878 s prihodom Isidorja Kršnjavija v sklopu kombiniranega programa zgodovine umetnosti in arheologije. Leta 1893 pa je bila ustanovljena samostojna Katedra za arheologijo.

univerzah pa se je študij arheologije oblikoval po drugi svetovni vojni: Zadar³ (1957), Skopje (1973⁴) oziroma v novejšem času: Mostar (2006), Sarajevo (2010⁵), Koper (2011).

Študij arheologije je na vseh univerzah organiziran kot enopredmetni študij, na hrvaških univerzah in na Univerzi na Primorskem pa je možen tudi dvopredmetni študij na 1. stopnji, običajno v kombinaciji z zgodovino ali umetnostno zgodovino.

Po grobi oceni, danes študij arheologije na osmih univerzah, kjer podeljujejo arheološke diplome, obiskuje nekje med 500 do 600 študentov vseh treh stopenj, v njihovem študiju pa sodeluje približno 100 do 120 visokošolskih učiteljev in sodelavcev in gostujočih predavateljev.

Študij arheologije na treh najstarejših univerzah v nekdanji Jugoslaviji (Beograd, Zagreb, Ljubljana) je nastal v kontekstu modernizacije avstrijskih dežel oz. oblikovanja nacionalne infrastrukture na področju izobraževanja in kulture. Model študija v času pred drugo svetovno vojno je temeljil na katedrah (za arheologijo oz. klasično arheologijo), ki so jih vodili posamezni eminentni profesorji, običajno tudi najpomembnejši arheološki znanstveniki svojega časa.

Nastajanje arheoloških kateder v Srbiji in na Hrvaškem sodi v čas, ko so se podobne katedre ustanovljale tudi drugje po Evropi. Med najstarejše katedre za arheologijo sodita

3 Takrat je bila Filozofska fakulteta v Zadru še del Univerze v Splitu.

4 Od leta 1973 je možen samostojni študij arheologije na Filozofski fakulteti Univerze v Skopju. Pred tem, že od l. 1946 pa so bile arheološke vsebine vključene v študij umetnostne zgodovine.

5 Na Filozofski fakulteti Univerze v Sarajevu je obstajala Katedra za arheologijo v sklopu Oddelka za zgodovino že od leta 1957 vendar vse do sprejetja samostojnega programa iz arheologije l. 2010 ni bilo mogoče diplomirati iz te vede.

Katedri z Univerze v Pragi iz leta 1850 in Univerze v Berlinu iz leta 1851. Na Univerzi na Dunaju je bil Inštitut za arheologijo ustanovljen leta 1868⁶, Inštitut za prazgodovinsko arheologijo in arheologijo zgodnjega srednjega veka pa 1892. Na Univerzi v Grazu je Inštitut za klasično arheologijo nastal leta 1877, že od 1865 pa je obstajal tudi Arheološki kabinet. V Münchnu je bila katedra, kjer se je poučevalo antropološke in prazgodovinske vsebine, ustanovljena 1875. Na Madžarskem, na Univerzi v Budimpešti, je bil prvi profesor za arheologijo imenovan leta 1868. Za razliko od avstrijskih in nemških univerz takratnega časa, kjer sta običajno obstajali dve katedri, ena za klasično, druga pa za prazgodovinsko arheologijo, je na Univerzah v Beogradu, Zagrebu in Ljubljani bila ustanovljena samo po ena katedra, ki je običajno združevala celotno arheologijo, v Ljubljani pa veliko časa tudi antično zgodovino. Razlog temu je bil predvsem v pomanjkanju sredstev za nove profesorje, deloma pa tudi v pomanjkanju strokovnjakov in, nenazadnje, tudi v precej šibkejši tradiciji prazgodovinske arheologije, ki je šele proti koncu 19. stoletja postala samostojna disciplina.

Ti najzgodnejši inštiti oziroma katedre so bile relativno majhne akademske enote. Običajno je takšna katedra imela enega profesorja in še nekaj sodelavcev in študentov, organiziranih v seminarju. Katedre so običajno imele tudi svojo knjižnico, nekatere pa tudi študijske zbirke arheoloških in umetnostno zgodovinskih predmetov.⁷ Velikokrat pa se je tudi poučevalo v muzejih in posameznih zbirkah.

6 Že leta 1851 je bil na tej univerzi imenovan prvi profesor za arheologijo – Ján Kollár, vendar je kmalu za tem umrl (1852) in skoraj dve desetletji ni bilo na tem novega profesorja.

7 Kot zanimivost lahko na tem mestu navedemo znamenito zbirko okrog 200 mavčnih kopij skulptur atenskega Partenona, ki jo je za Filozofsko fakulteto pridobil Isidor Kršnjavi.

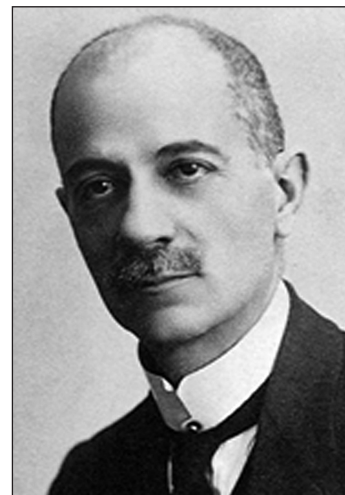
Univerzitetni kurikuli so bili v času do prve svetovne vojne običajno dolgi 6 do 8 semestrov. Predmeti oz. discipline, iz katerih je bilo mogoče diplomirati so bili organizirani v tri skupine: glavni predmet - vzporedni predmet - pomožni predmet. Študentje so glavne predmete za diplomo običajno morali obiskovati vsaj 6 semestrov, za drugi predmet je bilo potrebno imeti dokončane običajno najmanj 4 semetre, medtem ko za pomožni predmet najmanj 2 semestra. Študentje so lahko relativno samostojno izbirali katedre, pri katerih so obiskovali predmete in opravljali izpitne obveznosti, toda diplomska kombinacija z glavnim, vzporednim in pomožnim predmetom ni bila povsem svobodna. Diplomske kombinacije (skupine) je ponavadi predpisovalo Ministrstvo za izobraževanje, enako tudi predmete oz. skupine, iz katerih se je lahko doktoriralo.

Slika 1. Mihailo Valtrović (1839–1915), profesor arheologije na Univerzi v Beogradu (1881–1904).

Slika 2. Prof. Miloje Vasić (1869–1956), profesor arheologije na Univerzi v Beogradu (1904–1955).

Slika 3. Nikola Vulić (1872–1945), profesor antične zgodovine na Univerzi v Beogradu (1897–1938).

Študentje so običajno obiskovali 12 do 18 ur predavanj in seminarjev tedensko. Več predavanj in seminarjev iz istega področja je tvorilo študijsko skupino (npr. zgodovina, filozofija, klasična filologija, arheologija itn.). V taki skupini je bilo lahko več kateder (npr. pri zgodovini: katedra za srednjeveško zgodovino, katedra za antično zgodovino, katedra za zgodovino novega veka...) ali pa tudi samo ena katedra, kot je bil primer z arheologijo. Edino učitelji z nazivom izrednega ali rednega profesorja so bili lahko vodje kateder. Večina docentov (t.i. privatni docenti) so bili zunanji strokovnjaki (npr. iz muzejev), ki so dopolnjevali osnovni program profesorja nosilca katedre. Število izpitov je bilo veliko manjše kot danes. Po končanem semestru (pa tudi letniku) običajno ni bilo posebnih izpitov (Periša 2014), temveč so ti bili na koncu študija oz po absolviranju kompletnih kurzov.

Program oziroma vsebina predmetov in predavanj običajno ni bil stalen in se je pogosto menjal v odvisnosti od profesorjevih načrtov, ki so najavljali naslove svojih predavanj in seminarjev za vsak semester posebej. Pri preučevanju zgodovine študija arheologije na Univerzi v Ljubljani (Novaković 2004) smo ugotovili, da so se v času med 1919 in 1947 izmenjali trije glavni diplomski in doktorski redi. Ker je tovrstne rede predpisovalo takratno Ministrstvo za izobrazbo za celo državo, lahko predpostavimo enake ali zelo podobne rede tudi na drugih dveh univerzah v tedanji Kraljevini Jugoslaviji. Na Univerzi v Beogradu je leta 1901 arheologija že nastopala kot samostojen predmet in je bila uvrščena v skupino z Zgodovinsko slovnico srbskega jezika, skupaj z Zgodovino in nacionalno književnostjo (skupina 5b). Leta 1906 pa je vključena v umetnostnozgodovinsko skupino. Prvi red, ki mu je sledila Univerza v Ljubljani in je veljal do leta 1925, je temeljil na redu, ki je bil leta 1906 sprejet

za Univerzo v Beogradu in bil delno dopolnjen z uredbo iz leta 1911, ki je veljala za avstrijske univerze. V njem se navaja 18 diplomskih (znanstvenih) skupin, pri čemer so študentje oddali pisno nalogo pri glavnem in vzporednem predmetu ter obenem pisali tudi klavzuro iz obeh predmetov. Poleg diplomskih izpitov je bilo obvezno tudi opravljanje splošnih izpitov iz filozofije in pedagogike, s čimer je diplomant lahko poučeval na srednjih šolah, gimnazijah oz. licejih.

Arheologija je bila v 16. diplomski skupini (t. i. klasični) določena kot vzporedni ali pomožni predmet vse do leta 1948 skupaj z Zgodovino starega veka. Nosilna predmeta v tej skupini sta bila oba stara jezika, Grščina oz. Latinščina s književnostima, med pomožnimi predmeti pa Narodna zgodovina in Primerjalna gramatika indoevropskih jezikov oz. sodobni tuji jeziki.

V 7. skupini, kjer je bila glavni predmet Antropogeografija in fizikalna geografija, vzporedni pa Etnologija z etnografijo, je Arheologija nastopala kot pomožni predmet. Enak status je imela tudi v 11. skupini, kjer je bil nosilni predmet Geografija, vzporedni pa Zgodovina.

Leta 1928 je stopil v veljavo nov zakon o univerzah, ki je določal nekoliko spremenjene diplomske skupine in je predmete razvrščal v skupine A (glavni predmeti), B (vzporedni predmeti) in C (pomožni oz. izbirni predmeti). Periša (2014) za Univerzo v Zagrebu navaja, da so so A predmeti poslušali 8 semestrov in ga zaključevali s pisnim in ustnim izpitom po njegovem absolviranju. B predmete je bilo potrebno poslušati 6 semestrov in ravno tako opraviti pisni in ustni izpit po končanih vseh predavanjih. C predmete je bilo potrebno poslušati 4 semestre, čemur je sledil ustni izpit po petem semestru.

Študijsko leto 1922/23 Fakulteta *Filozofska*
 Oddelek *um. zgod., etn.-zgod., fil.*

Univerza kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev v Ljubljani.

Zimski semester od *1. 8. 1922 - 15. 8. 1923* Število semestra: *1*
 Poletni do

Osební izkaz
 rednega slušatelja.

Ime in priimek	<i>Ložar Rajko</i>	Zrelostni izpit	dne <i>22. januarja 1922</i> na šoli <i>na Filozofski gimnaziji</i>
Rojen	dne <i>29. avgusta 1904.</i>	Doseganje visokošolske študije	
	kraj (okraj) <i>Ljubljana</i>		
	dežela <i>Horoenija</i>	Državni izpiti	
Pristojen (domovinstvo)	občina <i>Ljubljana</i>		
	okraj	Imatrikuliran na tuk. univerzi dne	<i>5. 8. 22.</i>
	dežela <i>Horoenija</i>	Štev. v matriki	<i>29</i>
Ime očeta oz. varuha (ako je slušatelj mladoleten)	<i>Jernej Ložar</i>	Naslov v Ljubljani	<i>Rajko Ložar Lj. Petračeva 20 Ljubljana</i>
Narodnost	<i>Slovenka</i>		

Seznam predavanj.

Ime docenta	Naslov predavanj	Tedenske ure	Opombe
<i>Dr. J. Čankar</i>	<i>Italijanska renesansa</i>	<i>2</i>	
"	<i>Priznanje skitarstva III, VII, XII.</i>	<i>1</i>	
"	<i>Arheologija in dakiranjv umetnin.</i>	<i>2</i>	
<i>Dr. Voj. Močnik</i>	<i>Umetnost Helenistične dobe.</i>	<i>2</i>	
"	<i>o biznjskega Orjenta o sred. veku</i>	<i>1</i>	
"	<i>Umetnost</i>	<i>2</i>	
<i>Dr. J. Prijatelj</i>	<i>Obča mladostništva v Slov. št.</i>	<i>2</i>	
<i>Dr. J. Mantua</i>	<i>Grška in Helenistična umetnost</i>	<i>2</i>	
<i>Dr. V. Čop</i>	<i>Angloščina I. t.</i>	<i>2</i>	
<i>Dr. Prodanovič</i>	<i>Arheologija 7. K.</i>	<i>2</i>	

V Ljubljani, dne *5. oktobra* 1922

Lastnoročni podpis slušatelja: *Rajko Ložar*
 Dekanatski podpis veljavnost semestra: *[Signature]*

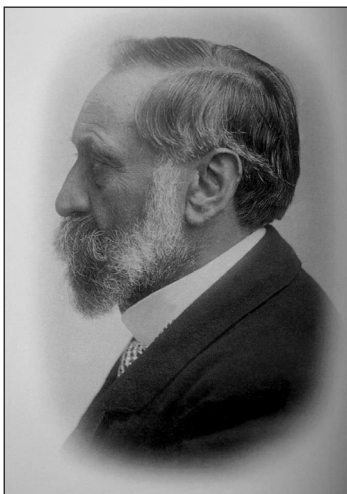
Slika 4. Osební izkaz študenta Rajko Ložarja, iz katerega je razvidno, katere predmete je študent izbral v študijskem letu 1922/23 na Univerzi v Ljubljani.

Periša (2014) za Univerzo v Zagrebu navaja nekoliko drugačne diplomske skupine: 18. skupino (A predmet: Grški in latinski jezik z literaturo, B predmet: Zgodovina starega veka in Arheologija) in 25. skupino, kjer je bil A predmet Zgodovina umetnosti z arheologijo, B predmet pa Nacionalna zgodovina. C predmete so študentje lahko prosto izbirali.

Leta 1932 je po uredbi Filozofske fakultete v Ljubljani, sicer že obstajala samostojna arheološka diplomska skupina (20. skupina), s Klasično arheologijo kot glavnim predmetom in Zgodovino starega veka z epigrafiko ali Latinskimi oz. grškimi jeziki kot vzporednim predmetom, vendar pri pregledu diplom v arhivu Univerze v Ljubljani diplomantov 20. skupine nismo našli. Po isti uredbi je Arheologija kot vzporedni predmet lahko nastopala še v dveh različicah že standardne 16. skupine (umetnostnozgodovinski oz. umetnostno-zgodovinsko-arheološki), kot pomožni predmet pa v dveh klasično-narodnih skupinah (18. in 19.), v zgodovinsko-narodni skupini (25.) in v etnološki skupini (30.).

V uredbi o doktorskih izpiti na Filozofski fakulteti v Ljubljani iz leta 1920 (SP 1920/1921), je v 17. doktorski skupini Arheologija z epigrafiko bila navedena kot glavni predmet, kot pomožni predmeti pa Splošna zgodovina starega veka, Splošna zgodovina srednjega veka ali Splošna zgodovina novega veka ali pa Umetnostna zgodovina. Pomožni predmet je Arheologija bila v 18. doktorski skupini (glavni predmet Etnologija z etnografijo).

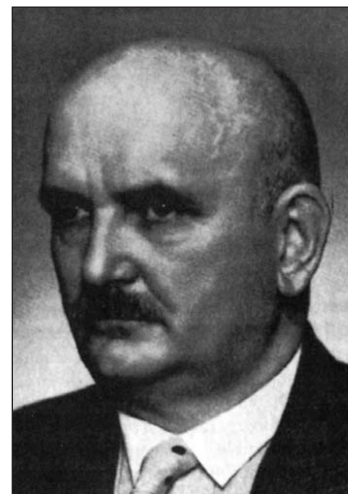
V tem času je bilo v veljavi 26 doktorskih (znanstvenih) skupin, ki so bile pretežno identične diplomskim skupinam. Po t.i. švicarskem in francoskem modelu pa so jim bile dodane še nekatere znanstvene skupine, ki jih na

Slika 5. Isidor Kršnjavi (1845–1927), profesor arheologije na Univerzi v Zagrebu (1878–1891).

Slika 6. Josip Brunšmid (1858–1929), profesor arheologije na Univerzi v Zagreb (1896–1923).

Slika 7. Viktor Hoffiller (1877–1954), profesor arheologije na Univerzi v Zagrebu (1923–1951).

diplomskem nivoju ni bilo med glavnimi predmeti – med njimi tudi arheologija. Glavna obveznost doktorskega študija je bila disertacija in doktorski izpit – rigoroz. Disertacije so običajno bile dolge približno 50 – 70 strani rokopisa in so bile obveznost pri glavnem predmetu. Pri pomožnih predmetih je kandidat na doktoratu običajno opravljal samo izpite.

Ker je bila struktura študija zelo podobna na večini avstrijskih univerz pred prvo svetovno vojno, v mnogočem pa so avstrijskim univerzam sledile tudi univerze v sosednjih deželah, je bilo prehajanje študentov iz ene univerze na drugo relativno enostavno, saj je bilo omogočeno priznavanje obveznosti, ki so jih študentje opravili na univerzi, od koder so se preselili. Ravno tako ni bilo večjih težav, če je študent diplomiral na eni univerzi in šel doktorirat na drugo.

Na vseh univerzah je bil v tem obdobju v pedagoški praksi prisoten t.i. humboldtovski model; kjer je profesor z manjšo skupino študentov zelo intenzivno delal v specialnih seminarjih. Prioriteta je bila predvsem v osvajanju metodologije in tehnik znanstvene analize na konkretnih znanstvenih primerih. Vsi diplomanti filozofskih fakultet so dobili naziv diplomiranega filozofa doktoranti pa naziv doktorja filozofije.

Koliko je bilo študentov arheologije od začetka arheoloških kurikulumov do l. 1945. na vseh treh univerzah v tedanji Jugoslaviji, je precej težko oceniti. Zaradi relativno svobodnega kombiniranja predmetnikov je del študentov izbiral tudi arheološke predmete, vendar ni diplomiral iz njih, del študentov pa je verjetno opuščal te predmete in se prepisoval na študij na drugih katedrah. Prav tako je zaradi poenotenih diplomskih in doktorskih nazivov potrebno natančno pregledati, iz katerih diplomskih skupin so bile opravljene diplome.

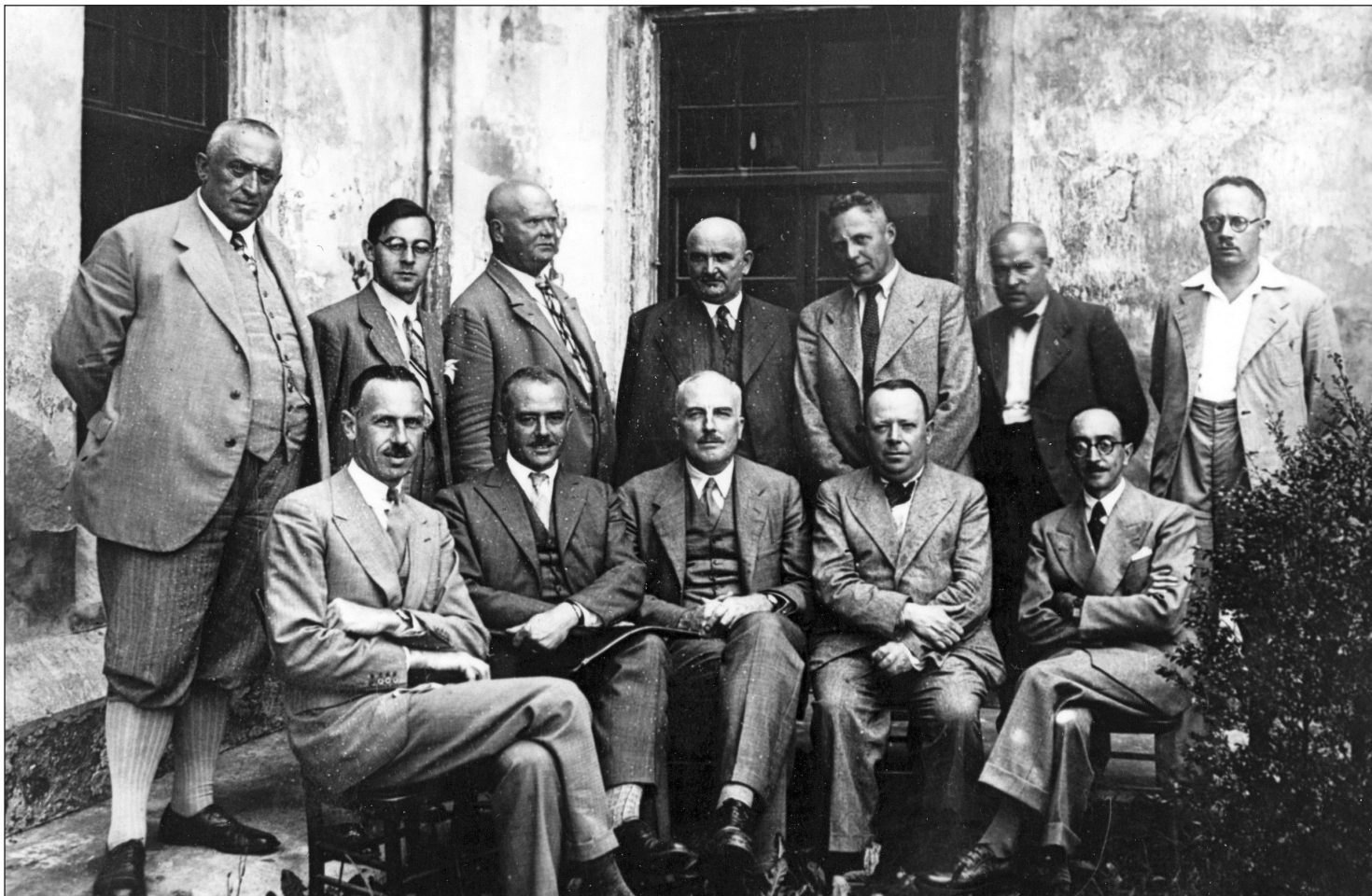
V tem trenutku imamo na voljo natančnejše podatke samo za Univerzo v Ljubljani, kjer je v času med 1923 in 1944 iz arheologije kot vzporednega (B) ali pomožnega predmeta (C) diplomiralo 29 študentov, povprečno 2 na leto oziroma 6,5% vseh diplom na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani. Od vseh treh univerz v Kraljevini Jugoslaviji je bila ljubljanska najmlajša (ust. 1919) in tudi študij arheologije se je na njej začel pozneje (1923/24) v primerjavi z Univerzama v Beogradu (1881) in Zagrebu (1878 oz. 1893). Zaradi daljše tradicije lahko upravičeno sklepamo, da je na teh dveh univerzah bilo več diplomantov z arheološkimi predmeti; po naši grobi oceni skupno kakih 150 v obdobju do konca druge svetovne vojne.

Slika 8. Vojeslav Molè (1886–1973; v sredini; skupaj z Izidorjem Cankarjem in Francetom Steletom). Profesor arheologije na Univerzi v Ljubljani (1923–1925).

Vse do konca druge svetovne vojne je bilo pravih arheoloških služb v takratni državi izjemno malo; nekaj delovnih mest v večjih muzejih in na univerzah. Neprimerno več je bilo delovnih mest učiteljev v klasičnih gimnazijah in drugih srednjih šolah, kamor so povečini odhajali diplomanti klasičnih ved oz. kar povečini tudi diplomanti filozofskih fakultet.

Takšno stanje in skromne možnosti zaposlovanja na arheoloških delovnih mestih se je odražalo tudi v majhnem številu doktoratov iz arheologije. Teh je bilo na takratnih jugoslovanskih univerzah zelo malo, verjetno manj kot 10 v času med 1900 in 1945. Vsi glavni nosilci študija arheologije oz. antične zgodovine (B. Saria, J. Brunšmid, V. Hoffiller, G. Novak, N. Vulić, M. Vasić) so doktorirali na Univerzah na Dunaju oz. v Münchnu. Tudi velika večina drugih arheoloških strokovnjakov, ki so delovali v času med obema vojnama, je imela doktorate tujih univerz, poleg omenjenih je bil pomemben akademski center za arheološke in sorodne doktorate Univerza v Pragi, kjer so med pomembnejšimi strokovnjaki z arheološkega področja doktorirali J. Korošec, F. Mesesnel in M. Grbić.

Slika 9. Balduin Saria (1893 – 1974; druga vrsta, drugi z desne). Srečanje Tabula imperii romani, Ptuj 1937. Profesor arheologije in antične zgodovine na Univerzi v Ljubljani 1926 – 1942.

UNIVERZA KRALJA ALEKSANDRA I. V LJUBLJANI

Št. 81/1938.

DIPLOMA FILOZOFŠKE FAKULTETE

Gospod K l e m e n č i č A l o j z i j, rojen dne 25. maja 1914. leta ---
 v L j u b l j a n i, ---- je naredil diplomski izpit iz 16. znanstvene skupine in prejel naslednje ocene:
 iz latinskega in grškega jezika z književn. pri pism. izpitu šest /6/, pri ustnem izpitu šest /6/.
 iz zgodovine starega veka in klasične arhe- pri pism. izpitu devet /9/; pri ustnem izpitu sedem /7/.
 ologije -----
 iz narodne zgodovine in primerjalne gramatike indoevropskih jezikov -- pri ustnem izpitu šest /6/;
 s tem je izpolnil vse predpise zakona o univerzi in uredbe filozofske fakultete.

Univerza kralja Aleksandra I. v Ljubljani mu izdaja to diplomo in mu priznava fakultetno izobrazbo
 z vsemi pravicami, katere mu na tem temelju po zakonu pripadajo.

Dano v Ljubljani, dne 14. junija 1938.

Dekan filozofske fakultete:

Rektor univerze:

Opomba: Izpitni uspeh se ocenjuje s števkami od 1 do 10. — Kandidat je izpit naredil, ako znaša ocena vsakega posameznega pismenega in ustnega izpita najmanj šest (6).

Slika 10. Diplomska listina Filozofske fakultete iz leta 1938.
 (Klasična arheologija kot vzporedni predmet 16. diplomske skupine).

Na Univerzi v Ljubljani vse do leta 1947 sploh ni bilo pravih doktorantov iz arheologije. Od kasneje pomembnih slovenskih arheologov je leta 1943 tu doktoriral Jože Kastelic, vendar je bil njegov doktorat s področja klasične literature. Tudi na zagrebški in beograjski univerzi ni bilo bistveno drugače. V Zagrebu je sicer l. 1906. Milan Ivančević odbranil prvi arheološki doktorat na tej Univerzi (Periša 2014). Šele l. 1929 je tu iz arheologije doktoriral Josip Klemenc, povojni profesor antične zgodovine in arheologije na Univerzi v Ljubljani Med pomembnejšimi arheologi prve polovice 20. st. je imel doktorat te univerze tudi Čiro Truhelka, vendar iz umetnostne zgodovine.

Če primerjamo vse tri univerze, lahko vidimo, da je da-leč največji vpliv na nadaljnji razvoj arheologije imela Univerza v Zagrebu, iz katere so izšli pomembni strokovnjaki, ki so v času po drugi svetovni vojni dali zelo pomembne prispevek v razvoju hrvaške pa tudi širše jugoslovanske arheologije. Med pomembnejšimi diplomanti zagrebške univerze tako najdemo Grgo Novaka (predsednika Hrvaške akademije znanosti in umetnosti), Josipa Klemenca (profesorja na Univerzi v Ljubljani), Frana Dujmovića (ravnatelj Muzeja v Šibeniku), Joza Petrovića (ravnatelj Zemaljskega muzeja v Sarajevu), Iva Bojanovskega (sodelavca Zavoda za zaščito kulturne dediščine BIH in Centra za balkanološka ispitivanja), Branimirja Gabričevića (ravnatelj Arheološkega muzeja v Splitu in profesorja na Univerzi v Zadru), Mladena Nikolancija, (kustosa Arheološkega muzeja v Splitu), Duja Rendića – Miočevića (profesorja na Univerzi v Zagrebu in ravnatelj Arheološkega muzeja v Zagrebu), Mata Suića (ravnatelj Arheološkega muzeja v Zadru in profesorja na Univerzah v Zadru in Zagrebu), Ivana Marovića (kustosa Arheološkega muzeja v Splitu), Marcela Gorenca in Ivico Degmedžić (kustosa Arheološkega muzeja

v Zagrebu), Marijo Zakarijo Slavnić (kustosinja Muzeja Vojvodine), Šimo Jurića (sodelavca Arheološkega muzeja v Zadru), Cvita Fiskovića (kustosa Arheološkega muzeja v Splitu in direktorja Konzervatorskega urada za Dalmacijo), Antuna Bauerja (predavatelja na Univerzi v Zagrebu, Mirka Šeperja (profesorja na Univerzi v Zagrebu in kustosa Arheološkega muzeja v Zagrebu), Franja Buntaka (kustosa Muzeja Slavonije), Vladimirja Miroslavljevića (profesorja na Univerzi v Zagrebu).

Takšen nabor strokovnjakov, ki so izšli iz zagrebške univerze v 1930. in zgodnjih 1940. je bil ključen za hitro obnovo hrvaške arheologije prav tako pa odraža tudi precej visok status arheološke vede v na Hrvaškem v primerjavi s Srbijo in Slovenijo, kar se bo nadaljevalo še v desetletjih po drugi svetovni vojni. Toliko usposobljenih arheoloških strokovnjakov v 1950. in 1960. letih ni imela nobena tedanja jugoslovanska republika. Ravno obratno, v Sloveniji, Srbiji in Bosni in Hercegovini je po vojni nastopila precejšnja diskontinuiteta na kadrovskega področju, Makedonija in Črna Gora pa sta šele postavljali lastno infrastrukturo z arheološko stroko. Ravno kontinuiteta s predvojnimi tradicijami, kjer je bila Hrvaška v izraziti prednosti, je omogočila relativno hitro in učinkovito reorganizacijo arheološke vede v prvih dveh povojnih desetletjih v nekdanji Jugoslaviji.

Po drugi svetovni vojni so se razmere na univerzah v Ljubljani, Zagrebu in Beogradu zelo spremenile. Najpomembnejšo spremembo je pomenilo ustanavljanje oddelkov za arheologijo med leti med 1947 in 1950. Stari model z enim vodilnim profesorjem je bil dokončno opuščen. Spoznanje, da je arheologija postala zelo kompleksna veda, je najprej pomenilo angažiranje večjega števila strokovnjakov in profesorjev in tudi njihovo organizacijo v specializirane

fakultetne oddelke. Z organiziranjem arheoloških oddelkov je arheologija tudi dokončno dobila status samostojne in celovite akademske vede. Tudi organizacija študija je doživela velike spremembe; načeloma je vsak oddelek imel celovit študijski program, ki je bil skoraj v celoti obvezen za vse študente določene vede. Poslej je bilo možno na vseh univerzah, kjer se je poučevala arheologija, tudi diplomirati iz nje kot glavnega predmeta.

Toda, čeprav je bilo potrebno (re)organizirati študij v novih družbenih pogojih, je imela tradicija študija arheologije in arheološke vede izpred druge svetovne vojne vendarle pomembno vlogo. Najprej v samih strokovnjakih, ki so prevzeli vodilno vlogo v povojnih jugoslovanskih arheologija, ki so bili vsi po vrsti diplomanti izpred l. 1945. V tem obdobju so se tudi razvili standardi in merila za kvalitetno izobrazbo arheoloških strokovnjakov, merila za objavljanje znanstvenih del, terenskih raziskav in

predstavljanja arheoloških dosežkov strokovni in drugi javnosti. Ravno uspehi predvojne generacije profesorjev in njihovih študentov so bili zelo kvalitetna podlaga in zagotovilo za nadaljnje razvojne korake.

BIBLIOGRAFIJA

NOVAKOVIĆ P. (2004), Zgodovina arheologije na Univerzi v Ljubljani. V: Novaković P, Lovenjak M. in Budja M., *Osemdeset let študija arheologije na Univerzi v Ljubljani*. Ljubljana 2004.

PERIŠA D. (2014), Studij arheologije na filozofskem fakultetu Sveučilišta u zagrebu od 1877. do 1954 (u tisku).

SP - *Seznam predavanj Univerze v Ljubljani*. (Za posamezna študijska leta glej letnike od 1920 do 1959).

SREJOVIĆ D. Arheologija na Velikoj školi Univerziteta u Beogradu. <http://www.rastko.rs/arheologija/srejoVIC/dsrejoVIC-univerzitet.html>